

LA BODEGA DEL CORSARI

GUIA DE LECTURA I PROPOSTA D'ACTIVITATS

L'arriscada amistat entre una nena i un ós a les muntanyes del Berguedà al principi del segle xx.

AUTOR:

Arnau Cònsul

EDICIÓ:

Mercè Folch

DISSENY I MAQUETACIÓ:

Montserrat Estévez

IMPRÈS A:

Reinbook

DIPÒSIT LEGAL:

B-15.116-2004

Per transferir les activitats del quadern als vostres alumnes, podeu fotocopiar cada pàgina del quadern amb una ampliació del 141% i obtindreu uns materials amb una disposició dels continguts idònia per a fulls mida DIN-A4.

Ulldevellut

FITXA TÈCNICA

- ▶ Títol: *Ulldevellut*
- ▶ Premi Josep M. Folch i Torres 1999
- ▶ Autors: Hermínia Mas i Josep-Francesc Delgado
- ▶ Nombre de pàgines: 168
- ▶ Edat: a partir de 12 anys
- ▶ ISBN: 84-246-9510-0

CONNEXIONS AMB EL CURRÍCULUM

- ▶ Àrea: Ciències de la naturalesa i Ciències socials.
- ▶ Temàtica: • La vida rural del principi del segle xx.
- ▶ Temes transversals: • Educació ambiental: el respecte pel medi ambient, els animals en perill d'extinció per acció directa de l'home.
 - Educació cívica: la lluita per la igualtat home-dona.

Altres obres de temàtica similar:

- *Rovelló*, de Josep Vallverdú, col·lecció Grumets.
- *Els gossos salvatges*, de Joaquim Carbó, col·lecció Grumets.
- *Orzowei*, d'Alberto Manzi, col·lecció Grumets.
- *L'únic rebel*, de Pierre Pelot, col·lecció Grumets.

BIOGRAFIA DE L'AUTOR

Josep-Francesc Delgado és conegut, sobretot, per les seves novel·les que parlen de la gent que viu a l'Himàlaia: *Si pugues al Sagarmatha quan fumeja neu i vent*, *Sota el signe de Durga* i *Nima el xerpa de Namtxe o la recerca d'un norpa errant* (Ed. Columna). Però també ha escrit llibres d'endevinalles com *Endevina endevinaràs quin animal seràs* (Ed. Columna) o *Cosari* (Ed. Baula), llibres de poemes com *El temps dels poderosos* (Ed. Columna) i novel·les, com *L'Empaitagrills i la noia de la Lluna* (Ed. La Galera), que parla de la foca mediterrània.

En Josep-Francesc Delgado no va néixer al Berguedà, sinó a Barcelona. L'any 1979 va pujar a Casserres. L'autobús el va deixar davant d'un bar de Puig-reig, hi va entrar a prendre alguna cosa i, al cap d'una estona, va veure com un home hi entrava amb una cabreta que el seguia com si fos un gosset. L'Hermínia va trobar en Josep-Francesc dret al costat de la cabra, que se'l mirava insinuant educadament que el convidés a una aigua mineral, o qui sap si a una ratafia... Tots dos es van mirar, ella va riure i en Josep-Francesc ja fa vint anys que hi puja...

L'any 1994, mentre l'**Hermínia Mas** estava embarassada de la seva primera filla, es van cremar els boscos del Berguedà.

Arran d'aquell foc tan gros l'Hermínia Mas va començar a escriure records de la seva família i històries que havia sentit.

Després va tenir la seva filla Elisabet i, entre biberons i farinetes, no hi va pensar més. Fins que l'any 1998, quan estava embarassada per segon cop del seu fill Francesc, van tornar a cremar-se els boscos que quedaven del Berguedà i una bona part dels del Solsonès i el Cardener. I una altra vegada es va posar a escriure records. A partir d'aquests records l'Hermínia i en Josep-Francesc van anar teixint la història d'*Ulldevellut*.

RESUM DE L'OBRA

L'Hermínia escriu les seves memòries perquè les llegeixi la seva besneta, la Queralt. El relat comença quan tenia dotze anys, l'any 1920. Vivia al Berguedà i, pel que recorda, sempre havia volgut ser pastora. Aquell any, per una casualitat, el seu pare va deixar que fes de pastora una temporada, tot i que alguns pastors havien trobat alguna ovella esventrada i feien córrer el rumor que per la muntanya rondava un ós, com abans. Amb el seu gos d'atura, en Valent, l'Hermínia puja el ramat als prats, a un dia de camí de casa seva. Allí, enmig d'aquell paisatge, amb els núvols per sostre i les muntanyes per parets, se sent feliç; fins que una nit ben fosca, les ovelles es mostren neguitoses i en Valent surt de la cabana per enfrontar-se amb allò que les esvera. L'Hermínia sent els laments del gos i s'adona que la bèstia que rondava el bestiar l'ha ferit. Sense pensar-s'ho dues vegades, es carrega el gos a les espatlles i baixa fins a Berga perquè el curin i se'n torna tota sola per pasturar el ramat. A mig camí, sent que hi ha algun animal a prop i fuig corrents fins al prat on són les seves ovelles. Quan hi arriba, comprova que durant les hores que ha estat fora, l'ós se n'ha menjat una i es tanca a la cabana. L'endemà al matí, la desperta el pare, que ha pujat amb en Valent, embenat, i li anuncia que ha començat una batuda per caçar l'ós: ell mateix du una escopeta a l'espatlla. Mentre esmorzen, observen com es desenvolupa la cacera i comproven que s'acosta al lloc on són ells. De cop i volta, apareix l'ós i el pare de l'Hermínia, amb molta sang freda, el mata amb dos trets quan és a punt de llançar-se'ls a sobre. Els caçadors arriben i anuncien que fa poca estona que han mort la filla de l'óssa, però que l'altre cadell se'ls ha escapat. De tota manera deixen trampes per caçar-lo, si és que no ha fugit.

Quan l'Hermínia es torna a quedar sola, perquè tothom creu que el perill ja ha passat, troba una de les trampes trencada i comprova que el cadell és dins el clot i que no pot sortir. Lluitant contra les seves pors, però fent cas de la seva intuïció, ajuda l'animal a sortir i se'n fa amiga a còpia de donar-li mel. Li posa per nom Ulldevellut, perquè s'adona que, com la seva mare óssa, el cadell té, al voltant de l'ull esquerre, un floc de pèls de color negre. Els dies que vindran conviuran junts i fins i tot en Valent, el gos, se'n farà amic. Però l'Hermí-

nia té un pressentiment que la neguiteja però que no pot precisar. És aleshores quan, simultàniament, l'Hermínia, al bosc, i el seu pare, a casa, mentre mira unes ferides a la pell del cadell d'ós que van matar els caçadors, s'adonen que no han estat els óssos els que han fet tota la mortaldat d'ovelles, sinó els llops. Aquella nit un gran llop torna a atacar el ramat. L'Hermínia sospita que va ser aquest llop el que va malferir el seu gos, en Valent, però ara no hi pot fer res: s'ha deixat l'escopeta del pare a la cabana i el llop l'ha ferida al braç. Però en el moment just l'Ulldevellut s'hi interposa i mata el llop. L'endemà, quan es desperta, carrega el cos del llop sobre l'Ulldevellut i baixa al poble. I un cop arriba a la plaça, després de l'ensurt que provoca una comitiva tan peculiar, l'Hermínia esdevé l'heroïna d'aquelles terres i demostra la innocència i la docilitat de l'ós. Resultat: permeten que se'l quedi. Però al cap de poc temps s'adonà que no és gens fàcil tenir un ós en un poble com si fos un animal domèstic.

Mentrestant, ha entrat de minyona d'un matrimoni francès que li ensenyan a llegir i escriure i es torna a veure d'amagat amb en Julià, un xicot que li té el cor robat. Però l'enveja i la ignorància dels veïns faran que comencin a malparlar d'ella i a considerar-la mig bruixa. Fins i tot en Julià se'n distancia. Finalment, l'Hermínia cedeix l'ós al matrimoni francès, que promet que el cuidarà com cal, i ja no el torna a veure mai més. No cal dir que el comiat és molt emotiu.

I la vida continua, i l'Hermínia explica que el temps ho cura tot. Al cap d'un temps, tot i que encara continuen les enraonies sobre ella, un noi, en Jaume, li farà rebrotar de nou l'amor dins el cor. I s'hi casarà. El relat acaba fent un breu recompte del pas dels anys, de la vinguada de fills, néts i, finalment, besnéts i de com han canviat les coses en pocs anys.

Quan la besnéta de l'Hermínia acaba de llegir el relat, escriu una resposta de seguida: l'estiu passat va ser en una reserva d'óssos als Pirineus francesos i en va trobar un amb una taca de pell fosca al voltant de l'ull. Encuriosida, va fer unes quantes preguntes als veterinaris del centre i li van dir que era el rebesnét d'un ós que un matrimoni francès va portar de Catalunya feia molts anys...

PERSONATGES

LA PROTAGONISTA

- L' **Hermínia** té dotze anys l'any 1920, i viu a Casserres, un poble del baix Berguedà. Sempre ha volgut ser pastora. Ja es veu que és una nena una mica especial pels temps que corren: força independent, valenta i molt tossuda. L'Hermínia s'atreveix a trencar les regles, tot i que d'una manera innocent i, sempre, d'acord amb la voluntat dels seus pares (són els anys vint). La seva tossuderia i el seu afany de coneixement la duen a posar-se davant d'un cadell d'ós (un cadell de més d'un any, val a dir) per comprovar si se'n pot fer amiga. I ho aconsegueix! Demostra a la gent que les dites de sempre sobre l'ós no són del tot certes. Però l'Hermínia sembla avançada al seu temps i, per això, es guanya la incomprensió de la gent. Li encolomen la fama de bruixa, i tot perquè s'atreveix a demostrar que molts conceptes tinguts per dogmes i veritats eternes no ho són pas.

ELS ALTRES PERSONATGES

- En **Ramon**, el pare de l'Hermínia, és masover. Tot i que estima la filla, és un home del seu temps i no es planteja el fet que les noies puguin fer la mateixa feina que els nois, o que puguin pensar i ser intel·ligents de debò. És un home sec en paraules i en gestos, i no gasta allò que en diríem sentimentalismes.
- L' **Ulldevellut** és l'ós que es fa amic de l'Hermínia. Els caçadors maten la seva mare i la germaneta adoptiva, però la pastora el salva quan ha caigut en una trampa. Agraït, no la deixa i es fan amics. El nom li posa la nena.
- La **Queralt** és la besnéta de l'Hermínia. Tot i que surt d'esquitllentes perquè és la destinatària de la carta novel·la, no deixa de ser l'excusa de l'Hermínia per escriure i explicar la seva vida. Però també és important perquè tanca la novel·la anunciant el final feliç de l'Ulldevellut.

ABANS DE LLEGIR

1 Explica de què creus que anirà la novel·la, segons el títol i la il·lustració de la coberta del llibre.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2 Explica quines responsabilitats i quins beneficis comporta el fet de tenir animals a casa.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3 Relaciona les dues columnes (tipus d'ós amb la seva procedència):

ós bru •	• Xina
ós polar •	• Amèrica del Nord
ós negre americà •	• Birmània i Indonèsia
ós malai •	• Europa
ós panda •	• pol nord

4 Demana als teus avis que et parlin de com era la vida abans. Pren-ne nota i fes una llista de les coses de la vida diària que han canviat més. Escriu-les en dues columnes: una per als canvis positius i una altra per als negatius.

Canvis positius	Canvis negatius
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

5 Fes una llista d'animals salvatges que hagin desaparegut de les nostres contrades:

.....

.....

.....

.....

DESPRÉS DE LLEGIR

1 Respon aquestes preguntes:

- On passa l'acció de la novel·la?
- A quin any se situa l'inici de l'acció?
- Per què l'Hermínia bateja l'ós amb el nom d'Ulldevellut?

2 Localitza les successives premonicions de la protagonista respecte als llops i indica la pàgina on apareixen.

.....

.....

.....

3 Explica quina és la reacció de l'Hermínia quan el seu pare li diu que farà de minyona.

.....

.....

4 Recorda que al llarg de la novel·la s'anomenen llocs (pics, valls, muntanyes, etc.) que han estat "batejats" per la gent d'aquelles contrades, com per exemple "el roc dels Llamps" (pàg. 33). Troba'n d'altres i explica breument l'origen del nom.

.....

.....

.....

5 Explica el significat de les frases fetes següents:

- ▶ no facis el ruc que la palla va cara (pàg. 12)
-
-
- ▶ ser llarg com un sant Pau (pàg. 24)
-
-
- ▶ no veure's un bou a tres passes (pàg. 39)
-
-
- ▶ passar per la pedra (pàg. 135)
-
-
- ▶ mirar de cua d'ull (pàg. 140)
-
-

6 Marca amb una X la resposta correcta:

- ▶ Els óssos són capaços d'enfilar-se en un arbre?
 - Només els cadells.
 - Tots els óssos.
 - Només les femelles.
- ▶ Què mengen?
 - Només mengen herbes i fruits; són herbívors.
 - Només mengen carn; són carnívors.
 - Mengen de tot, és a dir, són omnívors, tot i que no sempre mengen carn.

1 Llegeix aquest fragment de la novel·la:

“Després del tret d’en Pep de les Cabres, va córrer encara més que jo era bruixa perquè, a la gent, se li va ficar al cap que jo havia protegit l’ós amb una aura màgica i, a més a més, havia encertat on s’amacaven els altres llops... A en Pep de les Cabres, ja li va anar bé, perquè no volia que es digués que havia perdut punteria... Ningú no va pensar que, per exclusió, resultava ben fàcil de saber per on podien parar els llops i que en Pep de les Cabres era com si fos borni. No calia ser bruixa per saber tot allò...”

La presumpció m’havia sortit ben cara, perquè la ignorància de la gent és el pitjor mal: els porta a accions errades, perquè com que es pensen que tenen raó...” (pàgina 136).

- **Digues per què creus que la gent titlla l’Hermínia de bruixa i és incompresa per tothom. Pots trobar casos d’incomprensió i de rebuig en el món que ens envolta? Enumera’ls i explica per què es produeixen.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2 Busca el significat de les paraules següents:

- ▶ teca:
-
- ▶ solell:
-
- ▶ llenega:
-
- ▶ braser:
-
- ▶ somera:
-
- ▶ passerell:
-

3 Llegeix aquest fragment i respon:

”Aleshores ja feia molts anys que ningú no en veia, de llops, ni d’òsos... Però alguns nois que anaven amb cabells llargs i eren estiuejants se les van tenir amb els del poble perquè defensaven els llops.”

- Què en saps dir, de l’ecologisme?
-
-
-
- De les coses que fa l’Hermínia, algunes poden ser considerades com a “ecologistes” en una època que no tenia sentit ser-ho. Quines són?
-
-
-
-

Geografia

- ▶ Es pot buscar informació, en una enciclopèdia o per Internet, sobre la comarca del Berguedà.

Després, sobre un mapa comarcal, es poden localitzar els pics i els llocs que apareixen en el llibre. També es pot intentar dibuixar les rutes que fa la protagonista des de casa seva, a Casserres, fins als prats on du a pasturar les ovelles. Pot ser interessant que els alumnes es familiaritzin amb mapes "complexos" i que comencin a interpretar-los. L'ideal fóra utilitzar-ne un a escala 1:50.000. Fins i tot es pot preveure una possible excursió a la comarca: el Berguedà ofereix moltíssimes possibilitats quant a naturalesa, però també quant a indústria i història (Museu Colònia Vidal, a Puig-reig; Museu de les Mines de Cercs, etc.).

Els óssos

- ▶ Es pot elaborar un treball de recerca sobre l'ós bru del Pirineu. Podeu trobar informació a la pàgina web www.depana.org/osbru o a l'obra *Història Natural dels Països Catalans*, volum 13, de l'editorial Enciclopèdia Catalana.

Els debats

- ▶ Podeu dur a terme alguns debats sobre els temes següents:
 - La intolerància, el rebuig del que és desconegut, tant en un món proper i familiar (riure's del que té defectes, del darrer de la classe, etc.) com en l'àmbit de la societat (xenofòbia, grups socials, conflictes religiosos, clans, etc.).
 - El valor de l'amistat enfront de la ignorància i la por.
 - El respecte pel medi ambient: esgotament dels recursos naturals, necessitats vitals enfront de la sostenibilitat.

Encara que els avis dels alumnes no siguin de l'època de la protagonista fóra bo que comentessin amb ells els aspectes que han descobert sobre la vida en el passat, per veure què en pensen.

LA BODEGA DEL CORSARI

PROPOSTES DE LECTURA PER A **ESO**

PROMOTEXT

Diputació, 237, baixos 2a

08007 Barcelona

Tel. 932 160 832

Fax 932 160 231

www.enciclopedia-catalana.com

text@grec.com

LA GALERA, SA EDITORIAL

Diputació, 250

08007 Barcelona

Tel. 934 120 030

Fax 933 173 277

www.editorial-lagalera.com

lagalera@grec.com